

Det nationella genomförandet av Agenda 2030 - i samverkan med civilsamhället

Dokumentation av samrådet
"Lämna ingen utanför"

2021-09-30

Regeringskansliet
Miljödepartementet

Inledning

Som en del i ”Det nationella genomförandet av Agenda 2030 i samverkan med civilsamhället” arrangerade NOD, på uppdrag av Miljödepartementet, den 30 september 2021 ett samråd på temat ”Lämna ingen utanför”.

Bakgrunden till samrådsserien utgår från det övergripande målet för Sveriges arbete och genomförande av Agenda 2030 - Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför. Målen är fastslagna i regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030.

I propositionen beskrivs civilsamhällets roll i Agenda 2030-arbetet bland annat som engagerade genomförare av agendan. I propositionen beskrivs även civilsamhällets roll som viktiga aktörer i att skapa partnerskap med övriga delar av samhället med målet att bidra till en samstämmig politik på området. Vidare betonas vikten av kontinuerlig dialog mellan regeringen och det civila samhället i arbetet med att uppnå agendans mål. Samrådsserien bidrar på så sätt till att genomföra delar av propositionen.

Samråd 1 – ”Lämna ingen utanför”

Temat på samrådet tog avstamp i den bärande principen i Agenda 2030; att ingen ska lämnas utanför. Samrådet syftade till att ge en bredd av aktörer inom civilsamhället möjlighet att beskriva sitt bidrag i genomförandet av Agenda 2030. Utöver detta lades fokus på att ge deltagarna möjlighet att ge synpunkter, återkoppling, inspel och kommentarer på genomförandet av Agenda 2030 kopplat till temat. Med det syftet som utgångspunkt diskuterades följande frågeställningar:

1. Hur inkluderar vi de grupper som löper störst risk att lämnas efter i arbetet med en hållbar utveckling?
2. Hur säkerställer vi en bättre inkludering över generationsgränser, både av unga och äldre, i arbetet med hållbar utveckling?
3. Hur kommer er organisation att arbeta vidare med frågor som är kopplade till Agenda 2030 under kommande år?

Dokumentation av samrådet

Samrådet inleddes med en kort översiktlig genomgång av form, syfte och frågeställningar. För att förtydliga bland annat roller och förväntningar på samtliga deltagare i mötet planerades samtalet utifrån ”Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen” (Koden). Även detta – integreringen av kodens principer – beskrevs i inledningen av samrådet.

Samtalen genomfördes sedan genom att dela in deltagarna i två grupper med representanter för Regeringskansliet som samtalsledare i respektive grupp. I grupperna deltog även personal från andra departement inom Regeringskansliet, de hade en inlyssnande roll.

Dokumentationen är utformad enligt principen om att ta fasta på vad som sades inte vem som sade det (Chatham House Rule). Nedan följer därmed en avpersonifierad sammanfattning av de perspektiv och inspel som lyftes i gruppdiskussionerna.

Anteckningar från gruppdiskussionerna

1. Hur inkluderar vi de grupper som löper störst risk att lämnas efter i arbetet med en hållbar utveckling?

Att tillämpa **principen om universell utformning** är att säkerställa att ingen lämnas utanför. Detta skyddar individer mot diskriminering.

Redan utsatta har drabbats hårdare under pandemin. Det tar för lång tid i responsen från samhället innan de mest utsatta nås. För att åtgärda detta behöver det i arbetet ingå en bredd av aktörer, även utanför civilsamhället. Det är några av målen i agendan som inte var direkt aktuella i vår nationella kontext innan pandemin men som nu har aktualiserats.

Jämställdhet är en förutsättning för och en del av uppfyllandet av agendan. Jämställdhetsintegrering kan användas som ett verktyg för genomförandet av hela agendan.

Barngarantin är ett viktigt sätt att säkerställa att Sverige uppfyller de förväntade målen och ett verktyg för att säkerställa att inte gruppen barn och unga lämnas utanför. Pandemin har påverkat barn väldigt mycket, särskilt i relation till psykisk ohälsa.

Det krävs en större medvetenhet om att **det kontinuerliga samtalet med civilsamhället** kan vara avgörande för att genomföra agendan. Rent tekniskt satte pandemin ljuset på att det inte fanns god beredskap för kris, trots att vi har en stark infrastruktur för detta. Civilsamhällets organisationer är nyckeln till att utsatta grupper inte hamnar utanför. Det gemensamma ägandet av agendan är därför avgörande. Det kan behövas vissa nationella strategier för att genomföra alla delar i agendan. Plus att arbeta väldigt nära de organisationer som arbetar nära målgrupperna.

Social och ekonomisk inkludering behöver fokusera mycket på nyanlända, inkludering är avgörande för att grupper inte ska hamna utanför och marginaliseras. Vana att ställa om snabbt är en förutsättning för att inkluderas och det har varit väldigt svårt för många där trösklarna till detta är höga. **Digitalisering för fler** är därför ett verktyg för att inkludera bättre.

Individuellt stöd är avgörande för att få människor delaktiga. Det finns en föreställning om människors behov som inte överensstämmer med verkligheten, vilket är svårt att bestrida om man inte ger individuella röster utrymme. Frågan om intersektionalitet är därför central för att genomföra agendan. Behov hänger ihop och har en effekt på varandra.

Gemenskapsskapande verksamhet ska aldrig underskattas i arbetet för att inkludera grupper som riskerar att hamna utanför. Förutom att det bidrar till en direkt känsla av tillhörighet, kan det bidra till att skapa sammanhang utanför den egna filterbubblan, i vilken risken för att tro på desinformation, att radikaliseras eller hamna än mer utanför finns. Det bidrar även till att tillgängliggöra engagemang i frågor som påverkar människors livssituation. Där behöver vissa engageras direkt i sin vardag, nära hemmet – där de är i ett begripligt och tryggt sammanhang.

Det är viktigt att människor även i den direkta vardagen, inte bara i politiken, kan vara med och påverka sina liv. Det är avgörande att inte fastna i problemformuleringen att alla inte hörs, utan måste i stället definiera hur vi gör för att inkludera fler. Detta kräver en kontinuerlig samverkan mellan det ideella och offentliga samt att inkludering i beslutsprocesser måste ske aktivt. Marginaliserade grupper som exempelvis minoritetsgrupper, barn och äldre, måste aktivt inkluderas i alla steg av beslutsprocesser och tilldelas reell makt i arbetet med agendan.

Inkluderingen i beslutsprocesser behöver ske i tre steg:

1. Skapa förutsättningar för människor för att över huvud taget kunna delta.
2. Garantera att dialogen är engagemangskapande och att rätt form tillämpas.
3. Arbeta aktivt med uppföljning och återkoppling. Det här är eventuellt den viktigaste delen för människors känsla av att inte lämnas utanför, eftersom det annars lätt kan kännas som att man deltar som alibi snarare än att tilldelas reell makt.

2. Hur säkerställer vi en bättre inkludering över generationsgränser, både av unga och äldre, i arbetet med hållbar utveckling?

Det **intersektionella perspektivet** och att se en människas hela liv är oerhört viktigt. Pandemin har satt ljuset på flera brister och skapat avstånd som tidigare inte har blottats. Det faktum att pandemin har satt det mesta på paus har försvårat möjligheten för alla att inkluderas.

Det är viktigt att **tänka generationsöverskridande** i arbetet med att ingen ska lämnas utanför och **säkerställa att hela livsrytmen räknas in**. Hur ser tillgången till god välfärd ut baserat på var i Sverige du föds? Hur ser den generella folkhälsan ut i området du växer upp i? Vad händer när människor hamnar utanför arbetsmarknaden? Vad händer när vi åldras och pensioneras? Vi måste helt enkelt tänka "från vaggan till graven" och inte heller glömma att förutsättningarna ser olika ut baserat på vilka normer som finns i samhället.

Ålder kan verkligen bli en orsak till utanförskap. **Generationsöverbryggande insatser** finns det gott om exempel på och där är civilsamhället avgörande

eftersom de pratar *med* målgruppen och inte bara *om* målgruppen. Här kan tex frågan om äldres isolering och ensamhet omhändertas. Men det är avgörande att det finns föreningar som kan jobba med detta. Vi får inte glömma det individuella perspektivet men inte heller lägga för mycket ansvar på enskilda individer, där kan civilsamhället göra skillnad.

3. Hur kommer er organisation att arbeta vidare med frågor som är kopplade till Agenda 2030 under kommande år?

Först och främst bör alla fundera över "Hur ska vi i vår organisation arbeta med agendan?". Sedan behöver samma fråga ställas till medlemmarna. Bryt upp arbetet och välj ut de mest relevanta målen, arbeta med ett mål i taget för att göra arbetet noga. Det är viktigt med samverkan på lokal nivå även inom civilsamhället. Att kunna delta på lika villkor i demokratiska aktiviteter, tex inom ramen för föreningsliv är avgörande för att inte lämna någon utanför.

Se också till att hela tiden koppla agendas mål till de rättigheter som finns i tex konventioner som redan finns på plats. Använda ett språk som gör att det blir begripligt. **Utan rättigheter ingen måluppfyllelse!**

Civilsamhället är per se en förutsättning för att nå målen i agendan. Vi behöver arbeta tillsammans i relation till regeringen men även lokalt och regionalt och gentemot enskilda politiska partier. Det behövs också långsiktigt hållbara villkor för civilsamhället för att vi ska kunna vara med och bidra till måluppfyllelse. Långsiktiga förutsättningar för att kunna delta i civilsamhället kräver stabil finansiering. Utöver det behövs även en **maktutredning för att se vilken roll och makt civilsamhället har och hur deltagandet syns i beslutsfattandet.**

Fokus på **integration och jämställdhet**. Inte bara arbeta på individnivå utan även på institutionell nivå. Jämställdheten är avgörande för måluppfyllelse av samtliga mål. Om inte både kvinnor och män prioriteras lika så kommer inget mål att kunna uppfyllas. Det behöver belysas extra då en hel grupp annars riskerar att exkluderas. Jämställdhet och alla kvinnors egenmakt är avgörande men transpersoner och ickebinära får inte lämnas utanför, alla grupper måste inkluderas i jämställdhetsperspektivet.

Att arbeta för att ingen ska lämnas utanför kräver även **ett intersektionellt synsätt på diskriminering** – att förstå hur olika maktstrukturer hänger samman och påverkar varandra är avgörande för att kunna sätta in hållbara åtgärder mot diskriminerande strukturer.

För målgruppen **barn** är det särskilt avgörande att arbeta med långsiktighet och att se till att denna grupp inte hamnar utanför på grund av administrativa hinder. Det är viktigt eftersom gruppen barn redan är marginaliserad och lätt lämnas utanför idag.

Matförsörjning och tak över huvudet – nära frågor och basala behov som har aktualiserats mer under pandemin även i vår nationella kontext. Det krävs en diskursändring för att komma åt frågan om hur **segregation**, och framför allt samtalet om segregation, påverkar denna utveckling negativt. Det är viktigt att arbeta nära den lokala nivån eftersom det är där kunskapen finns. Kopplat till detta finns ett stort behov av en **fattigdomsutredning**, eftersom fattigdom är något som påverkar maktfördelningen både globalt och nationellt.

Jämlik hälsa är en mycket viktig inriktning. God och nära vård är viktigt för att få makt över sin egen situation. Främja en hälsosam miljö och säkerställa hälsosamma liv, livsmod och livslust är avgörande för att inte lämna någon utanför. Vatten och sanitet för alla är oerhört aktualiserat nu under pandemin. Ge all människor en röst! Låta fler komma till tals, för att undvika utanförskap. **Mötesplatser som är tillåtande** är avgörande för fortsatt inkludering och det är även en demokratifråga. Samhället måste ställa sig bakom att det finns organisationer som bevakar alla människors lika värde, det är inte självklart. Utsatta gruppers hälsa är avgörande för det fortsatta arbetet. Här ingår också med självklarhet HBTQI-personers rätt till hälsa.

Agenda 2030 som metod för förändringsarbete

Sedan Agenda 2030 infördes som verktyg för hållbarhetsarbete har många ideella organisationer upplevt att de fått ett mer gemensamt språk i arbetet för positiv samhällsutveckling. Det har även satt ljuset på varför det är viktigt att ha fler tankesätt i huvudet samtidigt i hållbarhetsarbeten då det i vissa fall finns risker

för målkonflikter i agendan. Fokus på klimatomställning får exempelvis inte hota minoriteterna eller barn och ungas rättigheter. Genom att måla upp de globala målen bredvid varandra blir detta tydligt och det har många gånger varit hjälpsamt.

Samtidigt måste man vara medveten om att alla inte känner till Agenda 2030. Den är starkt kopplad till den politiska världen och språket i agendan är ibland på en nivå som gör att vissa grupper exkluderas automatiskt – att alla helt enkelt inte förstår innebörden. **Att öka kännedomen om agendan, föra den närmre människors vardag och begripliggöra den, är därför avgörande för att ingen ska lämnas utanför i måluppfyllnadsprocessen.**

Avslutning

Samrådet avslutades med att representanterna från Regeringskansliet kort reflekterade och sammanfattade de samtal som förts i respektive grupp och tackade samtliga deltagare för deras bidrag i samrådet. Vikten av kontinuitet och behov av dialog mellan de olika parterna var en aspekt som lyftes, likaså insikten av den bredd och mängd av aktiviteter i genomförandet av Agenda 2030 som sker runt om i landet genom civilsamhällets försorg. Även inspel som belyste pandemins effekter på olika målgrupper och vikten av partnerskap betonades.

Avslutningsvis redogjordes kort för den fortsatta processen i samrådsserien samt det uppföljande mötet – det ”Nationella forumet” – som planeras till första kvartalet 2022 och till vilket de organisationer som deltagit i samrådsserien kommer att bjudas in.

Deltagare

Organisationer

Delaktighet, handlingskraft, rörelsefrihet (DHR) – Karolina Celinska

Röda Korset – Therese Leijon

Rädda Barnen – Sofia Rönnow Pessah

Hela Människan – Mia Nilsson

Sveriges Stadsmissioner – Niklas Hallhagen

Pensionärernas riksorganisation (PRO) – Alfhild Petrén

Individuell människohjälp – Nihal Ragab

Samarbetsorgan för etniska org. i Sverige (SIOS) – Bojan Brstina

Sveriges Kvinnolobby – Hanne Samuelsson

SkoopI – de arbetsintegrerande sociala företagens intresseorg. – Ulrica Persson

Sveriges Ungdomsorganisationer LSU – Iman Djelloul

RFSL - Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter – Deidre Palacios

Funktionsrätt Sverige – Diana Chafik

Forum - idéburna organisationer med social inriktning – Anton Alsander

Cancerfonden – Emma Bennwik Kristensson

Svenska Kyrkan – Ann Edlund

Hyresgästföreningen – Jennie Wiederholm

Regeringskansliet

Miljödepartementet – Julia Hector

Miljödepartementet – Cristina Mattson Lundberg

Som medarrangörer och ansvariga för dokumentation deltog även NOD:s kanslipersonal.

Dokumentationen sammanställd oktober 2021.